روزنامه سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، ورزشی صبح ایران • صاحب امتیاز و مدیرمسئول: مهدی رحمانیان • نشانی: میدان فاطمی، خیابان بهرام مصیری، پلاک ۲۲ • تلفن: ۵۴ و ۸۸۹۳۶۲۷۰ • نمابر: ۸۶۰۳۶۱۲۲ • تلفن آگهی‌ها: ۸۶۰۳۶۱۱۹ • تلفن امور مشترکین: ۸۸۹۰۳۵۴۸ • توزیع: شرکت‌پیام‌رسان سبز تلفن: ۶۶۲۸۷۳۴۴ • چاپ: صمیم تلفن: ۴۴۵۳۳۷۲۵

روزنامه شرق

www.sharghdaily.ir

چهارشنبه ۲۴ شهریور ۱۴۰۰ • ۸ صفر ۱۴۴۳ • ۱۵ سپتامبر ۲۰۲۱
سال نوزدهم • شماره ۴۰۹۷ • ۱۲ صفحه

اذان ظهر تهران ۱۲:۵۹ • اذان مغرب ۱۹:۳۰
اذان صبح فردا ۵:۲۳ • طلوع آفتاب ۶:۴۸

fardashargh@gmail.com

روزنامه فردا

نور نوشت

تعداد قابل توجهی از شهروندان تهرانی در دومین شب کاری به مراکز واکسیناسیون مراجعه کردند. عکس: بهنام توفیقی، مهر

حق‌بان

قتل فرزند و مصائب جنبه عمومی جرم

ابراهیم ایوبی
وکیل دادگستری

از دیدگاه دادرسی کیفری هر جرمی که رخ می‌دهد، می‌تواند دو جنبه عمومی و خصوصی داشته باشد. از آغاز قانون‌گذاری نوین و در اولین متن قانونی مربوط به دادرسی کیفری که با عنوان «قوانین موقتی محاکمات جزائی» در سال ۱۲۹۱ خورشیدی تصویب شده بود این تقسیم‌بندی وجود داشت: «محکومیت به جزا ناشی از جرم است و جرم می‌تواند دو حیثیت داشته باشد؛ اول، حیثیت عمومی از جهتی که مخل نظم و حقوق عمومی است و دوم، حیثیت خصوصی از آن جهت که راجع به تضرر شخص یا اشخاص یا هیئت معینی است؛ علیهذا جرمی که دارای دو حیثیت است موجب دو ادعا می‌شود؛ ادعای عمومی برای حفظ حقوق عمومی و ادعای خصوصی برای مطالبه ضرر و زیان شخصی». این موضوع در قانون «آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور کیفری» (۱۳۷۸) و سپس قانون «آیین دادرسی کیفری» (۱۳۹۲) تکرار شد. در ماده ۹ قانون اخیر این دسته‌بندی با صبغه مذهبی و تغییراتی آمده است: الف) حیثیت عمومی از جهت تجاوز به حدود و مقررات الهی یا تعدی به حقوق جامعه و اخلال در نظم عمومی؛ ب) حیثیت خصوصی از جهت تعدی به حقوق شخص یا اشخاص معین. در اصل ۱۵۷ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، یکی از وظایف قوه قضائیه «احیای حقوق عامه و گسترش عدل و آزادی‌های مشروع» پیش‌بینی شده که اکنون وظیفه پیگیری جنبه یا حیثیت عمومی جرم با دادستان است. در مراجع اختصاصی نظیر دادگاه نظامی، این تکلیف با دادستان نظامی و در دادگاه ویژه روحانیت، این وظیفه با دادستان ویژه روحانیت است. خوب است اشاره کنیم که درحال‌حاضر آقای سیدابراهیم رئیسی (رئیس‌جمهور) سمت دادستانی ویژه روحانیت را برعهده دارند که صرف‌نظر از مشغله کاری برای انجام تکلیف در این جایگاه، داشتن دو سمت عالی و هم‌زمان در دستگاه قضا و قوه مجریه از جهت «اصل تفکیک قوا» که در اصل ۵۷ قانون اساسی پذیرفته شده، محل تأمل است.

در سال‌های اخیر نسبت به پیگیری جنبه عمومی عمل مجرمانه اهتمام کافی نشد. در حوزه قانون‌گذاری، سیاست کلی به سمت کم‌رنگ‌شدن نقش دادستان در تعقیب حقوق عامه بوده است که در ادامه تنها به دو نمونه می‌پردازیم. در قانون آیین دادرسی کیفری، حضور دادستان یا نماینده او در جلسات دادگاه کیفری ۲ (مرجع رسیدگی به جرائم کم‌اهمیت) اختیاری است مگر آنکه دادگاه حضور ایشان را ضروری بداند. در دادگاه کیفری۱ (مرجع رسیدگی به جرائم مهم نظیر قتل) با وجود الزامی‌بودن حضور نماینده دادستان، اصولا عدم حضور او موجب توقف رسیدگی و صدور رأی نمی‌شود؛ در نتیجه دفاع از کیفرخواست که ادعانامه جامعه برای دفاع از حقوق تضییع‌شده

از حیث حقوق عامه است، تکلیف الزام‌آوری برای دادستان یا معاونین او نیست! این را در نظر بگیرید که عدم حضور وکیل مدافع در جلسه رسیدگی که قرار است از حقوق موکل خود و صرفا جنبه خصوصی جرم دفاع کند، در قوانین وکالت تخلف مهمی در نظر گرفته شده و دادگاه مکلف است تا تخلف غیبت وکیل در محاکمه کیفری را به دادسرای انتظامی وکلا جهت تعقیب گزارش کند.

مورد دیگر تصویب قانون «کاهش حبس تعزیری» در اردیبهشت ماه سال ۱۳۹۹ است که با کاهش میزان مجازات، تغییر مجازات، حذف جنبه عمومی و قابل گذشت تلقی‌کردن جرائم متعدد، مکلف‌کردن قاضی به صدور حداقل مجازات و زمینه‌سازی تعلیق اجرای مجازات در موارد دیگر، تخفیفات زیادی برای متهمان و محکومان در نظر گرفته است که تنها کارکرد آن خالی‌شدن زندان‌هاست. اکنون هر متهم یا محکومی با مراجعه به این قانون به‌راحتی می‌تواند راهی برای رهایی یا تخفیف مجازات بیابد که از منظر منافع عمومی جامعه بسیار زیان‌بار است. موردی که این روزها بر سر زبان‌ها افتاده، پرونده قتل فجیع بابک خرمدین و خواهر و همسر خواهر او به‌دست پدر و مادر آنان است که با اعلام گذشت خانواده داماد و منع قصاص پدر نسبت‌به فرزند، موضوع قصاص بابت قتل داماد قطعا منتفی است و فقط حبس تعزیری تا ۱۰ سال باقی می‌ماند؛ مگر اینکه در مورد قتل فرزندان موضوع مشمول ماده ۳۵۶ قانون «مجازات اسلامی» (۱۳۹۲) شود: «اگر مقتول یا مجنی‌علیه یا ولی‌دمی که صغیر یا مجنون است ولی نداشته باشد یا ولی او شناخته نشود یا به او دسترسی نباشد، ولی او، مقام رهبری است و رئیس قوه قضائیه با استیذان از مقام رهبری و در صورت موافقت ایشان، اختیار آن را به دادستان‌های مربوط تفویض می‌کند».

سال گذشته نیز در پرونده قتل «رومینا» توسط پدرش نوشتیم: وجود تأسیسی به نام «حکم ثانویه» در فقه شیعه که در جمهوری اسلامی در قالب نهاد مجمع تشخیص مصلحت نظام تجلی یافته، می‌تواند زمینه‌ساز تحول در این احکام باشد که نمونه آن تغییر حکم دیات و برابری دیه مسلمان و غیرمسلمان است. گفتنی است پس از پیشنهاد تشدید مجازات درمورد قتل فرزند توسط پدر در رسانه‌های اجتماعی، یک مجری صداوسیما واکنش نشان داد که چرا زمان اجرای مجازات اعدام پویش راه می‌اندازید که «اعدام نکنید!» اما در مورد عدم مجازات قصاص درخصوص قتل فرزند توسط پدر خواستار مجازات قصاص هستید؟ در پاسخ باید گفت مخالفت با مجازات مرگ حتی در صورت ارتکاب قتل عمدی و تلاش برای پرداخت دیه یا گذشت کامل، در شریعت اسلام توصیه شده و از باب امر به معروف و نهی از منکر قابل دفاع است. در مورد تشدید مجازات پدر قاتل، درخواست شدت عمل بوده است و نه پیش‌بینی مجازات قصاص یا مرگ.

تحلیل

کام جامعه را تلخ نکنیم

حسین نوری‌نیا

در خبرها آمد که فرمانده انتظامی دزفول اعضای گروه موسیقی «سلا» به سرپرستی پیمان یوسفی، از مربیان موسیقی را برای انتشار یک موزیک‌ویدئوی جمعی احضار کرده و برای آنان تشکیل پرونده داده است. این فرمانده نیروی انتظامی گفته است که این جوانان را در کمتر از ۲۴ ساعت شناسایی و احضار کرده و در ادامه گفته دزفول شهر دارالمؤمنین است و اجازه نمی‌دهد وجهه شهرستان و آبروی دزفول مخدوش شود. اینکه جوانانی شناخته‌شده و با هویت گروهی را در کمتر از ۲۴ ساعت شناسایی و احضار کنیم، کار مهمی نکرده‌ایم و چنین خبری در فضای عمومی خیلی سریع به ضدتبلیغ تبدیل می‌شود. پیش از اقدام نیروی انتظامی در احضار این جوانان، کلیپ آنان در فضای مجازی دست به دست می‌شد و هر بیننده‌ای از آن لذت می‌برد و همچنان دست به دست می‌شود، بیش از گذشته، و هر کسی که ببیند از آن لذت می‌برد و به آن جوانان آفرین و به مربی آنان دست‌مریزاد می‌گوید. دیدن این کلیپ و کلیپ‌های مشابه که توسط گروه‌های دیگری از جوانان در همین سیاق تهیه و انتشار یافته است، حکایت از سرزندگی جوانان این مرزوبوم با وجود تمام مشکلات و سختی‌های موجود در بازتولید احساس زندگی و تلاش آنان برای خلاقیت و ایجاد امید و شور زندگی در جامعه‌ای است که سال‌هاست براساس تمام پیمایش‌های ملی و منطقه‌ای سازمان‌های دولتی و عمومی چشم‌اندازی به آینده ندارد و در مرز ناامیدی به سر می‌برد. جامعه‌ای که خود را شاد نمی‌بیند و وضعیت اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ایران را در روندی چندین‌ساله به سمت بدترشدن احساس و ارزیابی می‌کند. کافی است در این موضوع به نتایج تمام پیمایش‌های ملی ارزش‌ها و نگرش‌های ایرانیان مراجعه کنیم تا دریابیم جامعه ایران چه دوران سختی را به‌لحاظ روان جمعی می‌گذراند. در چنین شرایطی، وقتی جوانان ما آثار هنری‌ای را خلق می‌کنند که ازسوی جامعه مورد پذیرش و اقبال عمومی قرار می‌گیرد، حکایت از نیاز جامعه به چنین تلاشی دارد. برخورد با این جوانان، چیزی جز برخورد با جامعه و نیاز آن نیست. جامعه، بزرگ‌ترین معیار برای سنجش ارزشمندی و مطلوبیت هر اقدامی است. کافی است نیروی انتظامی در همان معاونت اجتماعی‌اش همین موضوع را مورد ارزیابی عمومی قرار دهد تا دریابد جامعه ایران نسبت به آن گروه و اقدام فرمانده انتظامی دزفول چه ارزیابی و نظری دارد. قطعا نیروی انتظامی برای حفظ امنیت در مناطق شهری و روستایی، جاده‌ها و نیز مرزها تلاش گسترده‌ای می‌کند و این تلاش از سوی مردم که به‌طور مداوم با این نیرو در ارتباط هستند، دیده می‌شود و مورد قدردانی قرار می‌گیرد.

به‌همین‌دلیل انتظار عمومی آن است که نیروی انتظامی کسانی را مورد تعقیب قرار می‌دهد که امنیت اجتماعی و روانی جامعه و شهروندان را مورد تعرض قرار می‌دهند؛ آنجایی که وجدان جمعی آسیب می‌بیند و نسبت به آن حساسیت دارد و خواهان برقراری آرامش و امنیت می‌شود. تولید و توزیع چنین موسیقی گروهی ازسوی جوانان، نه‌فقط وجدان جمعی را آسیب نمی‌زند، بلکه مورد اقبال و توجه جامعه قرار می‌گیرد و انتظار می‌رود فضای کار و خلق اثر هنری برای آنان بیش‌ازپیش فراهم آید.

همه می‌دانیم که جامعه ایران، به‌شدت نیازمند لحظه‌های شادی است. نگاهی به نمره شادکامی ایران نشان می‌دهد جامعه ما وضعیت بسیار نامناسبی دارد و در سال‌های گذشته رتبه ایران در رده‌های پایینی جدول شادکامی قرار داشته است و نمره شادکامی در تمام سال‌ها زیر عدد پنج بوده است. یکی از متغیرهای شادکامی عواطف مثبت و منفی تجربه‌شده توسط افراد است. تجربه احساسات مثبت و لذت‌بردن از زندگی، تحت فشار و استرس نبودن و خشمگین و عصبانی‌نشدن بخشی از این احساسات مثبت و منفی است که مورد سنجش قرار می‌گیرد.

نگاهی به جدول زیر، همه ما را موظف می‌کند نسبت به این جامعه که در وضعیت شکننده‌ای قرار دارد، با احتیاط عمل کنیم. در شرایط سختی و دشواری زندگی که از هر سو بر این جامعه تحمیل شده است که فهرست آن در این نوشته نمی‌گنجد، خوب است سعی کنیم کج‌سلیقه نباشیم و جلوی اندک تجربه‌های شادی‌های جمعی را سد نزنیم و کام مردم را تلخ نکنیم.

نمره و رتبه شادکامی ایران در سال‌های ۲۰۱۳ تا ۲۰۲۰

سال	نمره شادکامی (صفر تا ۱۰)	رتبه جهانی (۱ تا ۱۵۷)
۲۰۱۳	۴٫۶۴۳	۱۱۵
۲۰۱۵	۴٫۴۸۶	۱۱۰
۲۰۱۶	۴٫۸۱۳	۱۰۵
۲۰۱۷	۴٫۶۹۲	۱۰۸
۲۰۱۸	۴٫۷۰۷	۱۰۶
۲۰۱۹	۴٫۵۴۸	۱۱۷
۲۰۲۰	۴٫۶۷۲	۱۱۸

واکنش

هیس، دانایان فریاد نمی‌زنند!

سیدمقداد ضیاتبار احمدی

چندی پیش خبر اخراج بیژن عبدالکریمی در رسانه‌ها منتشر شد. عبدالکریمی استاد فلسفه دانشگاه آزاد است و در سخنرانی‌ها و مصاحبه‌های خود در مقام یک معلم دانشگاه انتقادات خود از برخی سیاست‌های کشور را همواره با لحنی دلسوزانه و درعین‌حال صریح بیان می‌کند. نکته تأسف‌آور این اتفاق اخراج فردی نظیر عبدالکریمی از سمتش در دانشگاه صرفا به‌دلیل بیان نکاتی است که دانش آکادمیک او می‌گوید درست است و باید بر زبان آورده شوند. دانشگاه همواره باید محل اندیشه‌ورزی، نقد و تحول‌خواهی جوامع باشد. منشأ هرگونه تحول نیز از یک‌سو وجود ظرفیت آزاداندیشی و تفکر نقادانه در بین افراد آن و از سویی دیگر وجود روحیه نقدپذیری و تحمل آن در حاکمان است. حال چگونه می‌توان در فضایی که فردی اجازه تفکر به شیوه‌ای متفاوت از دیگران را ندارد، شاهد تحول و ترقی بود؟ مگر اساسا فلسفه دانشگاه چیزی غیر از زنده نگه‌داشتن روح اندیشه‌ورزی و تحول‌خواهی است؟ افرادی که هرگونه صدای مخالف را برنمی‌تابند، چه تصوری از شرایط کنونی دارند؟ شوربختانه رخداد اخیر این پیام را به جامعه القا می‌کند که اگر چیزی که از آن آگاهی دارید، خلاف چیزی است که حاکمان فکر می‌کنند، نباید آن را بر زبان آورید؛ حتی اگر آن چیز در نظر شما درست باشد. به‌عنوان یک دانشجوی مقاطع مختلف تحصیلی در ایران و فراتر از آن، به‌عنوان عضوی از جامعه ایرانی روزانه با افراد زیادی از هر قشری و با هر جایگاه طبقاتی (از استادان دانشگاه گرفته تا افراد خارج از بدنه دولتی) مواجه می‌شوم که نسبت به برخی مسائل انتقاداتی دارند؛ اما صرفا به دلیل احساس ناطمینانی از بیان آن صرف‌نظر می‌کنند. پیامد این وضع نیز یا خروج نخبگان از سرزمین مادری‌شان می‌شود یا احساس بی‌تفاوتی که نمود آن را در انتخابات ریاست‌جمهوری اخیر شاهد بوده‌ایم. به سخن دیگر در چنین شرایطی آحاد جامعه نقشی در تحولات آن برای خود قائل نبوده و به یک احساس بی‌تفاوتی و انفعال دچار می‌شوند و تمایلی برای حضور در رویدادهای سیاسی نظیر انتخابات از خود نشان نمی‌دهند. چشم‌انداز جامعه‌ای که افراد آن سهم و نقشی برای خود در آینده آن قائل نیستند، چگونه می‌تواند روشن، امیدآفرین و الهام‌بخش باشد؟ برای یک جامعه در حال توسعه و نیازمند تحول، هیچ‌چیز مهلک‌تر از بی‌تفاوتی آحاد جامعه نسبت‌به مسائل کلان نیست. افراد فعال، دلسوز و اندیشه‌ورز تنها امید و چراغ راه جوامعی هستند که در گذار به توسعه از سایر جوامع عقب مانده‌اند و درعین‌حال مجموعه‌ای از عوامل داخلی و خارجی پایداری آنها را تهدید می‌کنند. اگرچه خبرهایی از بازگشت عبدالکریمی به شغل خود منتشر شده، اما بار دیگر این نکته به جامعه مخابره شده است که «دانایان فریاد نمی‌زنند». عبدالکریمی‌ها کم نیستند، اما تا زمانی که بیان سخنانی خلاف تفکر رایج هزینه‌های گزافی را برای ایشان به دنبال داشته باشد، سکوت را ترجیح می‌دهند؛ سکوتی که روزمرگی، عدم تحول و تحول‌خواهی و انفعال را برای افراد جامعه به دنبال خواهد داشت. جامعه منفعل نیز نه میلی برای تغییر در خودش احساس می‌کند و نه توانی برای ایجاد هرگونه تغییر در خود می‌بیند.

پرنده آبی

حذف مادران

● بعد از انتشار گزارش «شرق» درباره ممنوعیتِ تحویل‌دادن کارنامه یا گزارش تحصیلی به مادران، اعتراضات زیادی به برخی قوانین که نقش زنان را در قبال فرزندان کمرنگ یا بلااثر می‌کند، شده است. دراین‌میان بیشتر مادران از تجربه‌های خود در مواجهه با بخش‌های مختلف قانونی و اداری نوشته‌اند. زنان زیادی نوشته‌اند که حق گرفتن پاسپورت برای فرزندانشان را ندارند با وجود اینکه از همسر جدا شده‌اند یا اینکه همسر آنها را ترک کرده یا همسر خود را از دست داده‌اند. این زنان که حق حضانت را دارند اما با موردی به نام قیمومیت روبه‌رو هستند که معمولا برعهده پدربزرگ است یا یک مرد که ازسوی دادگاه تعیین شده است. البته برخی مدیران مدارس در واکنش‌هایی اشاره کرده‌اند که اکثر مواقع این بخش‌نامه مورد توجه قرار نمی‌گیرد، مگر پدر و مادر فرزند از هم جدا شده باشند یا با هم مشکل داشته باشند؛ چراکه در آن صورت پدر می‌تواند مدرسه را متهم کند. از سوی دیگر ایسنا هم در پیگیری از وزارت آموزش‌وپرورش این سؤال را پرسید که در چه صورتی کارنامه و پرونده دانش‌آموز تنها به «پدر» داده می‌شود؟ و جواب این بود: «در صورتی پدر یا مادر نمی‌توانند مدارک تحصیلی را از مدرسه بگیرند که جدا شده باشند و دادگاه حضانت را به یک نفر از آنها داده باشد. اگر پدر و مادر باهم زندگی می‌کنند و اختلافی با یکدیگر ندارند، منعی تاکنون وجود نداشته و ندارد». اما اصل ذات وجود چنین بخش‌نامه‌ای به اندازه کافی برای زنان توهین‌آمیز است. البته فهرست فعالیت‌هایی که مادر نمی‌تواند برای فرزندش انجام دهد، طولانی است. ازجمله برخی از زنان به همان ماجرای قدیمی حساب بانکی نیز اشاره کرده‌اند؛ اینکه با توجه به برخی آیین‌نامه‌های داخلی امکان بازکردن حساب ازسوی مادران برای فرزندان فراهم شده است اما این حساب‌ها، حساب‌های قرض‌الحسنه هستند و پس از بازکردن حساب دیگر امکان برداشت پول یا برداشت سود از طرف مادر وجود ندارد.

اتفاق

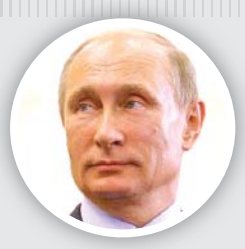

تاس: ولادیمیر پوتین اعلام کرد که در رابطه با ابتلای یکی از اطرافیانش به بیماری کووید-۱۹ مجبور است وارد قرنطینه شود. بدین ترتیب پوتین در نشست برنامه‌ریزی‌شده شورای سران سازمان پیمان امنیت جمعی و شورای رهبران کشورهای عضو سازمان همکاری شانگهای در دوشنبه، پایتخت تاجیکستان ازطریق کنفرانس ویدئویی مشارکت خواهد داشت.

دیلی‌میل: سرانجام مراسم مت‌گالا برگزار شد. آنچه در این مراسم بیش از هر چیزی جلب توجه کرد، لباس متفاوت کیم کارداشیان بود؛ معروف‌ترین عضو خانواده کارداشیان‌ها که با لباسی یک سر سیاه و نقابی سیاه بر صورتش بر صحنه حاضر شد. کاربران زیادی او را با «دمنتور»، نگهبانان مخوف و ترسناک قلعه آزکابان مقایسه کرده‌اند.

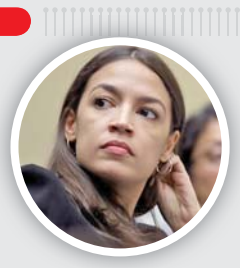

بی‌بی‌سی: اوکاسیو کورتز، نماینده کنگره آمریکا نیز یکی دیگر از سوژه‌های مت‌گالای امسال بود. او لباس سفیدی پوشیده بود که روی آن نوشته شده بود «از ثروتمندان مالیات دریافت کنید». خانم کورتز که جوان‌ترین نماینده کنگره است، تلاش کرد تا از این نشست برای یک پیام سیاسی استفاده کند. او از موافقان افزایش مالیات ثروتمندان تا ۷۰ درصد است.

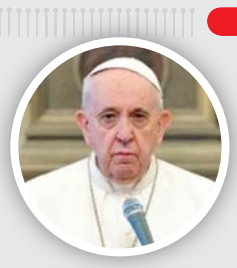

رویترز: پاپ فرانسیس در جریان سفر خود به اسلواکی در میان افزایش ناسیونالیسم و حس پناهنده‌ستیزی در سراسر شرق اروپا، علیه تمرکز بیش از حد بر منافع فردی و جنگ‌های فرهنگی به بهای ازدست‌رفتن منافع عمومی هشدار داد. وی با یادآوری سابقه کمونیستی منطقه، به این نکته پرداخت که کشورها باید دست از خودخواهی و ذهنیت دفاعی بردارند.

دِدلاین: «هیلاری سوانک» در سریال جدید «ای‌بی‌سی» حاضر می‌شود. «سوانک» در این سریال نقش روزنامه‌نگاری را ایفا خواهد کرد که پس از یک خطای کاری برای آغازی دوباره به آلاسکا نقل مکان می‌کند و با پیوستن به یک روزنامه به دنبال دستیابی به رستگاری هم در زندگی شخصی و هم در شغل خود است.

یورونیوز: وزیر اول اسکاتلند روز دوشنبه برنامه‌های خود را برای برپایی همه‌پرسی جدید استقلال در این کشور اعلام کرد و قول همکاری مساعد را به‌منظور به‌نتیجه‌رسیدن این فرایند داد. نیکلا استرجن ضمن تأکید بر این همکاری در عین حال یادآور شد که برکسیت و همه‌گیری ویروس کرونا اسکاتلند را در مسیری متفاوت از مابقی بریتانیا قرار داده است.